

ARANYEMBER- GYŰJTEMÉNY

1918. Rendezte: **Korda Sándor**. Szereplők: **Beregi Oszkár, Berky Lili, Rajnay Gábor**. 84 perc.

1936. Rendezte: **Gaál Béla**. Szereplők: **Kiss Ferenc, Egrý Mária, Uray Tivadar**. 95 perc.

1962. Rendezte: **Gertler Viktor**. Szereplők: **Csorba András, Pécsi Ildikó, Latinovits Zoltán**. 118 perc.

Forgalmazó: **Magyar Nemzeti Filmarchívum**.

Egyedülálló a hazai filmek DVD-kiadásának terén a Magyar Nemzeti Filmarchívum

vállalkozása: egyetlen irodalmi mű három adaptációjának egyidejű megjelentetése. A három alkotás, Jókai Mór *Az arany ember* című regényének három filmváltozata ráadásul a magyar mozgóképtörténetének három markánsan elkülönülő korszakát képviseli, vagyis ugyanannak az alapanyagnak így módon egymás mellé állított különféle feldolgozásai az egyes filmkészítési módok eltéréseit is látványosan kirajzolják. Míg Korda Sándor 1918-as *Aranyembere* a némafilmgyártás reprezentánsa, Gaál Béla '36-os adaptációja már a két világháború közötti magyar hangosfilmet jeleníti meg, Gertler Viktor '62-ben született alkotása pedig a korai Kádár-korszak nagyszabású, reprezentatív darabja.

A Korda-opusz már önmagában kuriózum, hiszen a magyar filmgyártás legrégebbi, digitális formában hozzáférhetővé tett darabja, e pillanattól fogva valószínűleg minden némafilm-történeti stúdium kötelező példaanyaga. Ugyanakkor amellett, hogy szépen mutatja a kor mozgóképi kifejezőmódjának sajátosságait (a jellegzetes némafilmes plánozást, a végtelenségig fokozott színészi gesztusnyelvet), bizonyos megoldásaiban meglepően előremutató, hiszen a már itt hibátlanul alkalmazott flashback-technika vagy a párhuzamos montázs a mai napig szerepelnek a filmalkotók eszköztárában.

Ahol Korda – talán a szeccszó utórezgéseként – még engedte beszűrődni az egzotikus, orientalisztikus motívumokat, ott Gaál – igazodva a változó korszakhoz – már inkább egyfajta népies-romantikus hangra tér át. A '36-os verzióban valamelyest eltolódnak az egyes karakterek személyiségjegyei is. Amíg például a főszereplő Timár Mihály figurájának Korda értelmezésében lényeges eleme a két asszony között-

ti öröklődésben is megmutató meghasonlottság, Gaál hőse vívódásai közepette is megőrzi az egyenesség, az emberiség, a szilárd értékrend és hit glóriáját.

Gertler Jókai-adaptációja is mintha ez utóbbi koncepcióhoz igazodna: szemléletében, alapvető célkitűzésében közeledni látszik harmincas évekbeli elődjéhez. Bár ez voltaképp nem is olyan váratlan, hiszen Gertler – megszabadulva végre az ötvenes évek művészetének ideológiai kötelezettségeitől – újraforgatható egy olyan klasszikust, amelynél az irodalmi alapanyag kanonikus volta megbocsáthatóvá tette a közönségszórakoztatás szándékát. A néző zavartalan azonosulását pedig mi sem szolgálja jobban, mint az a romantikus, idealizált történetvilág, amelyet a maga gyártási lehetőségei között mind az 1936-os, mind az 1962-es változat igyekszik a lehető legteljesebben reprodukálni.

Az alpmű világ- és emberképétől persze valójában egyik feldolgozás sem tér el jelentősen. Amit regisztrálhatunk, az a hangsúlyok finom módosulása. E három film közös kiadásának elvülhetetlen érdeme, hogy érzékelteti a filmtörténeti folyamatokat, a stílus- és gyártástörténeti változások tanulságait, és mindezt filológiai gondossággal teszi.

Extrák: Képgaléria; filmtöredék Korda Sándor magyarországi korszakából; filmrészlet Gertler Viktorral.

CZIRJÁK PÁL